

FACELIFT VOOR LICHTERVELDE IN DE JAREN '50

Stephan Lefere

Het dorpsbeeld zoals iedere Lichterveldenaar het op vandaag kent, vindt voor een groot deel zijn oorsprong in de jaren '50. De periode 1950 - 1960 is de tijd dat marktplein en gemeentehuis hun huidig uitzicht krijgen, dat de openbare verlichting overschakelt van gas naar electriciteit (eerst gloeilampen, later neonverlichting) en meteen uitgebreid wordt, dat de waterleiding aangelegd wordt en dat het wegennet aanzienlijk verbeterd wordt. Kortom de Lichterveldse infrastructuur wordt aangepast aan de moderne tijd in al zijn aspecten, waarbij de quasi ongebreidelde uitbreiding van het wagenpark een der meest kenmerkende is.

Het uitzicht van Lichtervelde verandert grondig in de loop van de jaren '50. Diverse werken zorgen ervoor dat het voor de inwoners aangenamer en beter leven wordt in onze gemeente.

1 Nieuw gemeentehuis

Wie foto's uit de oude doos bekijkt, zal toegeven dat het oude gemeentehuis er in de jaren '50 belabberd uitzag. De gevel in 'gerotseerde' kalkbezetting en het dak van ronde Boomse pannen stammen nog uit de tweede helft van de vorige eeuw.

Sedert generaties was er niet alleen de administratie maar ook een herberg gevestigd, eerst Het Vliegend Hert of kortweg Den Hert genaamd, later eenvoudigweg Het Gemeentehuis. Mosselhandelaar Marcel Debruyne was er de laatste uitbater. Het gelijkvloers bood plaats aan de woning en het café van de Debruyne, op de eerste verdieping was de raadszaal en enige ruimte voor de administratie. Wie voor de oorlog voor een of ander bij de burgerlijke stand of een andere gemeentelijke dienst kwam aankloppen, kwam dus eerst in het café terecht. Men kon er een pint drinken, de laatste nieuwsjes vernemen, horen of de burgemeester al of niet aanwezig was en dikwijls ook een getuige vinden voor het aangeven van een geboorte.

In 1949 vertoont het hele gebouw serieuze tekenen van slijtage. Geen wonder dus dat de beleidsploeg van toen aan nieuwbouw

denkt. In het schepencollege van 19 februari 1949, toen bestaande uit Mevr. Eug. Callewaert, A. Decuypere en C. Tanghe, wordt beslist *'de plannen en bestekken nodig tot het herstellen en verbeteren van het gemeentehuis te laten opmaken door de Heer Architect De Geyter Arthur, woonachtig te Lichtervelde.'* Het zal inderdaad architect De Geyter zijn die in 1952-'53 de leiding zal hebben over de werken.

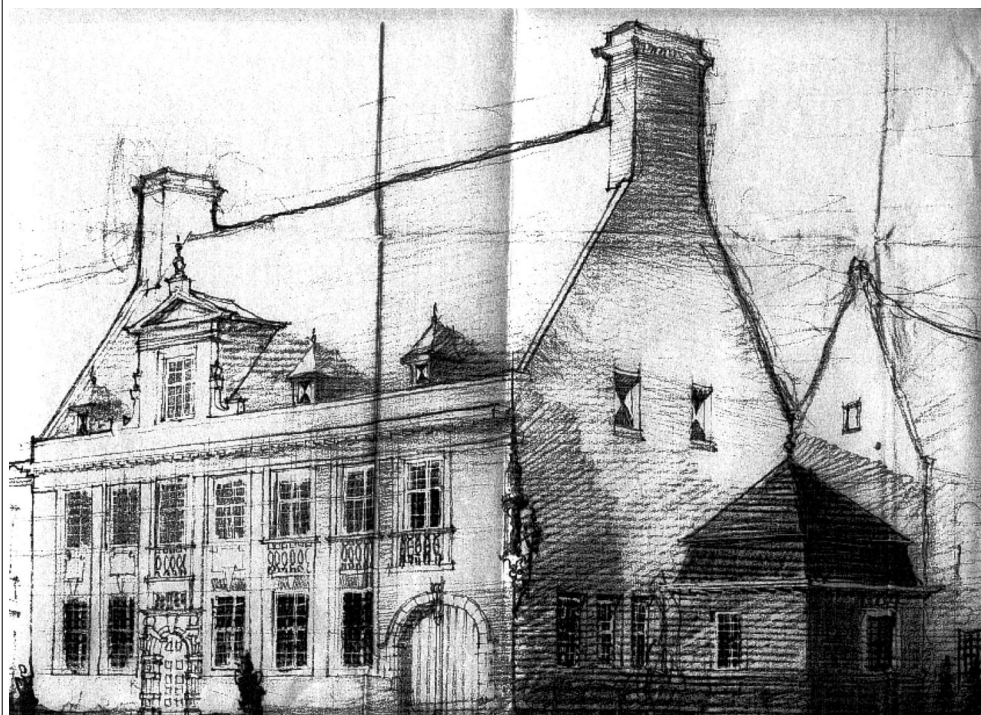

De gevel van het oude gemeentehuis ziet er belabberd uit. Foto omstreeks 1952.

Het duurt tot in de zomer van 1951 vooraleer er tot aanbestedingen overgegaan wordt. Het eerste deel omvat de metselwerken en het timmer- en schrijnwerk. Na overleg met de architect, beslist het schepencollege in openbare zitting van 13 juli '51 dat de aanbesteding naar de laagste bidder gaat. Met een bod van 1.330.194 Fr. haalt de firma Gebr. Claeys uit Kortemark de opdracht binnen. Voor het tweede deel komen de Lichterveldse zelfstandigen aan de bak. De werken i.v.m. de elektriciteit en de elektrische belinrichting worden toegewezen aan Roger Baert, uit de Statiestraat. Frans Ramboer, uit de Kortemarkstraat, kan de schilderwerken voor zijn rekening nemen en loodgieter Gerard Vandecaveye uit de Statiestraat wordt aangesteld voor de *'waterinrichting'* en de gasleiding. Alleen de verwarmingsinstallatie wordt buiten de gemeente besteld, bij de firma De Buck uit Kortrijk.

Vanaf begin juli '52 wordt er druk gemetseld, getimmerd, afgewerkt, ingericht en geschilderd en tegen elf december '53 is alles voltooid. Na de jaarwisseling nemen de administratie- en politiediensten hun

intrek in het nieuwe gemeentehuis. De diensten waar het publiek het meest mee te maken heeft, zoals politie, burgerlijke stand en werklozencontrole zijn op het gelijkvloers. Op het verdiep zijn er burelen voor burgemeester en secretaris en een stijlvol ingerichte raadszaal, compleet met eiken balken en dito lambrizing.

Ontwerpschets van arch. De Geyter voor het nieuwe gemeentehuis. Het hoektorrentje was oorspronkelijk veel kleiner gepland.

Toch blijkt de ruimte onvoldoende want reeds op het einde van '53 denkt het college eraan om het hoekhuis, eigendom van Jeroom Van Coppenolle, aan te kopen. Daar er geen akkoord in der minne te regelen valt met de eigenaar, wacht er een lange juridische weg die pas in april '55 eindigt wanneer de Torhoutse vrederechter de onteigening goedkeurt.

Eigenaar Van Coppenolle ontvangt de geschatte waarde en huurder André Vanzieleghem, schilder van beroep, krijgt een niet onaardige schadeloosstelling voor 'het verlies van klanten' die de gedwongen verhuis met zich kan meebrengen.

Hoewel architect De Geyter aandrong om de werken opnieuw toe te kennen aan de Gebr. Claeys, kiest het schepencollege voor aannemer Jeroom Desmet uit Ruddervoorde, die de werken iets goedkoper kan en wil uitvoeren. De werken starten begin maart '56 en de 'toren' was af eind november van ditzelfde jaar. Het Mariabeeld in de zuid-

oosthoek van de gevel is van de hand van steenkapper Martens uit St. Andries naar een ontwerp van De Geyter zelf uit 1951.

2 Wegeniswerken

In diezelfde periode wordt praktisch het hele wegennet aangepakt. In de jaren '50 is de bestrating van de Lichterveldse wegen van zeer uiteenlopende kwaliteit, gaande van slecht tot onbestaande.

Hoofdverkeersaders zoals de Statiestraat en de Zwevezelestraat zijn over de hele breedte gekasseid, hetgeen regelmatig onderhoud en herstellingen vergt.

Andere straten, zoals de Marktstraat hebben enkel in het midden van de rijweg een strook goede kasseien. Aan weerszijden hiervan ligt dan een smallere strook kinderkopjes, oncomfortabel voor de fietser en spekglad bij regenweer.

Het merendeel van de landelijke wegen zijn met steenslag verhard, in de volksmond *gravee* genoemd. De breedte van de wegen is berekend op '*het speur*', de breedte van de boerenkarren die er langs moeten, en de verharding dateert in veel gevallen nog van het begin van de eeuw. Ieder jaar opnieuw moeten er putten in het wegdek opgevuld worden. Vooral in het najaar, wanneer de boeren cichoreiwortels naar een van de vele asten of suikerbieten naar het goederenstation brengen, krijgen de landelijke wegen het fel te verduren. Tussen de boordstenen en de grachtkant blijft er meestal een smal strookje waarvan fietsers en voetgangers gebruik maken.

Andere wegen zoals de Cauwentijnestraat, de Leeuwstraat, de Vandewallestraat en een deel van de Oude Beverenstraat hebben zelfs nog helemaal geen verharding, en zijn 's winters een slijkpoel, 's zomers een stofkuil. Zelfs in het centrum zijn er nog dergelijke wegen. De Kleine Statiestraat, de Langemeersch, de naamloze verbinding tussen Markt en Statiestraat (later Vredestraat genoemd) en de Zandstraat -betekenisvolle naam- hebben geen verharding. In de onvermijdelijk ontstane putten ledigen de bewoners 's winters de *zinders* van de Leuvense stoof.

Onverhard is ook het marktplein, een zandvlakte van een '*gemet*' groot, enkel doorsneden door de smalle kasseistrook van de Marktstraat. Wanneer in de tweede helft van juli de circusgasten van Minnaert of Tondeur voor de Margarethakermis neerstrijken, kunnen ze de zware ijzeren pinnen voor de circustent moeiteloos de zandgrond

inheien. Blikvangers op het plein zijn de muziekkiosk, de marktpomp en de vuurrode gietijzeren postbus.

En dan begint, stukje bij beetje, de modernisering.

Het naoorlogs gemeentebestuur diept de plannen uit 1938 voor de heraanleg van de Kleine Statiestraat terug op. Door de laaggelegen weilanden van het klooster wordt, ten noorden van en parallel aan de Markt- en Statiestraat een nieuwe weg aangelegd: de Burgemeester Callewaertlaan. De nieuwe weg is twee rijstroken breed en gebetonneerd. De datumstempels in ieder baanvak getuigen van de aanleg: juni 1950.

Met de gestage uitbreiding van het fenomeen 'auto' is de verbetering van het gemeentelijke wegennet een absolute noodzaak geworden.

In 1952 worden, in dezelfde stijl als de Burgemeester Callewaertlaan, ook de Stegelstraat, de Ketelbuiserstraat en de Vandewallestraat aangelegd.

Reeds op 20 maart van datzelfde jaar keurt de gemeenteraad het Bijzonder Plan van Aanleg N° 1 goed dat voorziet in het moderniseren van alle straten in het centrum en de heraanleg van het marktplein, maar het zal nog vier jaar duren voor de werken een aanvang nemen.

In '56 wordt aannemer Raf Devriese uit Lichtervelde belast met onderhoudswerken aan verschillende landbouwwegen, besproeiingswerken en het aanleggen van het marktplein en dit voor een totaal bedrag van 8.297.352 Fr.

Het aanvankelijke plan om het hele marktplein in tarmac te leggen wordt opgeborgen. In plaats daarvan wordt er gekozen voor een sierlijke mozaïekbestrating met ruime parkeergelegenheid. Dat de marktpomp uit 1735 eraan moet geloven is voor niemand een punt van discussie: ze is totaal voorbijgestreefd en heeft geen enkele functie meer.

De werken aan de landbouwwegen houden o.m in: *'het profileren van de wegen met tarmacadam, het leveren van porfiersteenslag, het effenen en afrollen van de bestaande verharding, het leveren en verwerken van bitumacadam, het leveren en plaatsen van betonbuizen voor dwars- of langsduikers'*, enz.

Er worden bestrijdingswerken uitgevoerd o.a. in de Hazel-, Belle-, Bontenhond-, Torhout-, Ketelbuiser- en Stegelstraat.

Ook de Dampplas-, Kleine Zwevezele-, Vliekaart-, Bolle-, Hoogwielken- en Fonteinestraat worden onder handen genomen.

In september '57 krijgt Octaaf Vandendriessche, *hovenier* uit de Kortemarkstraat de opdracht tot *'het aanleggen van het park aan de Kerk, het verfraaien, met bloemen en planten, van het park rond het monument en het beplanten van het marktplein, door het plaatsen van boompjes. In het nieuw parkje moet een rotsberg, waterput en visput voorzien worden.*

De *hovenier* werkt aan 30 fr. per uur...

3 Openbare verlichting

Een derde belangrijke verandering in de gemeentelijke infrastructuur betreft de openbare verlichting. De elektriciteit is weliswaar reeds sedert... ingevoerd in Lichtervelde maar de openbare verlichting functioneert in de jaren '50 nog op gas. Een vaste waarde in de gemeente is dan ook de lantaarnopsteker. Elke dag, bij valavond, doet hij zijn ronde per fiets en met een lange haak trekt hij de gaskraan van iedere lantaren open. Het waakvlammetje dat binst de dag onzichtbaar aanstond, gaat nu 'volle gas' branden en een zacht licht verspreiden. 's Morgens doet de man dezelfde ronde om de lantarens weer op waakvlam te zetten.

De Potteriestraat voor en na de oorlog. Bemerkt in de linkerfoto de sierlijke gietijzeren gaslantaarn aan de hoek van herberg De Nieuwe Kroon. Op de rechterfoto is al een neonverlichting te zien halweg de straat, maar de vooroorlogse kasseien liggen er nog.

In de loop van de jaren '50 gaat men stilaan overschakelen op elektriciteit. Reeds in augustus '46 had het schepencollege een schrijven naar de gasmaatschappij Desclée & Cie. te Brugge gericht, met de vraag naar elektrische verlichting *voor 3 punten op de meest gevaarlijke kruispunten onzer gemeente daar de verlichting met gas op die punten, ofwel niet bestaat ofwel onvoldoende is.* De gasmaatschappij gaat akkoord en voorziet de volgende punten van elektrische verlichting: de Kruiskalsijde, de samenkomst van Statiestraat en Marktstraat, en het kruispunt Neerstraat - Beverenstraat - Astridlaan en Statiestraat.

Vanaf eind '50 gaat het crescendo en komt er regelmatig een aanvraag vanwege het schepencollege *voor indienstneming der elektrische lampen voor openbare verlichting.*

Eind '51 wordt gemeld dat de belangrijkste straten in de dorpskom weldra zullen verlicht worden met elektriciteit. Langs de straten zijn gloeilampen van 60 Watt voorzien en op kruispunten lampen van 100 Watt. Zij zullen automatisch uitgaan om middernacht.

De eerste *kabienen* worden geplaatst bij de Kerk, het Wezengesticht Roelens en het station.

Eind '57 zijn al de belangrijkste straten van het centrum totaal verlicht door elektriciteit. Tijdens deze periode komen er ook nog elektriciteitscabines bij op de buitenwijken: Vijfwege, Drieweg, Artois, Voerman en Heihoek. Zij moeten het Lichterveldse platteland mee van elektriciteit voorzien.

Dat de betere verlichting duidelijk in de smaak valt van de Lichterveldenaars blijkt ook uit het feit dat veel particulieren (voornamelijk handelaars) zelf aanvragen indienen bij het gemeentebestuur voor het plaatsen van een lichtpunt in de onmiddellijke omgeving van hun woonst of handelszaak.

Met een heraangelegd centrum, verbeterde wegen en elektrisch licht alom is tegen het eind van de jaren '50 de infrastructuur van Lichtervelde grondig vernieuwd en aangepast aan de noden van de 'moderne tijd'. In nagenoeg tien jaar tijds heeft het dorp een facelift ondergaan.

Heemkundige kring Karel Van de Broeke

Thuis heb ik nog een ansichtkaart
waarop een kerk een kar met paard,
een slagerij J. van der Ven,
een kroeg, een juffrouw op de fiets,
het zegt u hoogstwaarschijnlijk niets,
maar 't is waar ik geboren ben.

Dit dorp, ik weet nog hoe het was,
de boerenkinderen in de klas,
een kar die ratelt op de keien,
het raadhuis met een pomp ervoor,
een zandweg tussen koren door,
het vee, de boerderijen.

Wim Sonneveld